

Ο τρόμος της ενδοσχολικής βίας

Ελληνικά και ξένα βιβλία παρουσιάζουν το πρόβλημα και προτείνουν λύσεις για ένα παιδί

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ**

Η ενδοσχολική βία (bullying) παρουσιάζει ανησυχητικά αυξητικές τάσεις στη χώρα μας, όπως δείχνουν τα πρώτα στοιχεία εν εξελίξει ερευνών του ΕΨΥΠΕ. Αν τα στοιχεία αυτά επιβεβαιωθούν οριστικά, τότε ένα στα επτά παιδιά στα ελληνικά σχολεία γίνεται σήμερα θύμα κάποιας μορφής εκφοβισμού. Όμως ακόμη κι αν η βία αφορούσε ένα μόνο παιδί, θα όφειλε να έχει μετατοπιστεί αντιστρόφως, θετικά δηλαδή, ο πολιτισμός μας. Είτε, δηλαδή, το φαινόμενο παίρνει διαστάσεις επικίνδυνα μαζικές, είτε αφορά τον έναν, όπως γινότανε παλιά με τον αδύναμο της τάξης ή της αλάνας, ο τραμπουκισμός και η ανοχή του μέσα από τη σιωπή των πολλών δεν μπορούν να γίνονται ανεκτά από κοινωνίες ανοιχτές, δημοκρατικές. Το μάθημα «πολιτικού θάρρους» (Zivilcourage), επιτακτικά αναγκαίο στη σημερινή Ελλάδα,

Ένας στους επτά ανηλίκους πέφτει θύμα κάποιας μορφής εκφοβισμού στο σχολείο.

θα πρέπει να αρχίσει σχίζοντας τη σιωπή στις σχολικές αίθουσες και στις αυλές.

Στην πραγμάτευση του επώδυνου θέματος τα βιβλία έχουν σημαντικό ρόλο να παίξουν: συχνά, είναι η φωνή του συγγραφέα που θα διαρρήξει πρώτη το παραπέτασμα του φόβου. Ο «Πίσκος Τρώγλης» (ελληνική απόδοση του -εξίσου παιγνιώδους-αγγλικού τίτλου «Muncle Trogg») είναι κλασική περίπτωση θύματος: νάνος σε κόσμο γιγάντων, είναι διαφορετικός, αδύναμος, η ντροπή της οικογένειας, ο καρπαζοεισπράκτορας των σχολικών τραμπούκων. Το ομώνυμο βιβλίο (Πατάκης, 2012) επινοεί με χιούμορ και μπόλικά κωμικά σκίτσα έναν κόσμο γιγάντων, όπου η βρωμιά και η ασχήμια θεωρούνται μόδα και ομορφιά, η απλοϊκότητα και η καθυστέρηση κυριαρχούν και η ζωή είναι σκληρή για όποιον μειονεκτεί σωματικά. Δράκοι, νφαιστές, βασιλιάδες συνυπάρχουν, όπως και ο μυθικός κόσμος των Γιγάντων, με τον πραγματικό, τον κόσμο των Μικρούληδων, δηλαδή των τεχνολογικά ανεπτυγμένων ανθρώπων, που απειλούν διαρκώς με εξολόθρευση τους υπανάπτυκτους Γιγάντες. Δίκαια το βιβλίο κέρδισε τον Διαγωνισμό Παιδικής Λογοτεχνίας των λονδρέζι-

Το βιβλίο ο «Πίσκος Τρώγλης» (εκδ. Πατάκης) επινοεί με χιούμορ και κωμικά σκίτσα έναν κόσμο γιγάντων, όπου η ζωή είναι σκληρή για όποιον μειονεκτεί σωματικά.

των Times. Χωρίς ίχνος διδακτισμού και αισθηματισμού, η πλοκή εξελίσσεται σαν περιπέτεια πρώτης τάξεως, όπου συνεχώς κάτι συμβαίνει που ανατρέπει όλα τα προηγούμενα, με αποτέλεσμα ούτε το παιδί, ούτε ο έφηβος αλλά ούτε και ο ενήλικος να το αφήνουν από τα χέ-

ρια τους πριν φτάσουν στην τελευταία σελίδα του χαρούμενου και εντελώς απρόβλεπτου τέλους. Το βιβλίο -του οποίου ήδη αναμένονται οι συνέχειες- αξιοποιεί πολλά «κεκτημένα Χάρυ Πότερ». Δεν πρέπει άλλωστε να μας διαφεύγει ότι και στο παγκόσμιο μπεστ σέλερ της Ρόουλιγκ υπάρ-

χει υποδειγματική πραγμάτευση του μπουλιγκ, ιδίως όταν ο μικρός μάγος καλείται να αναμετρηθεί με την επίγνωση ότι τα ινδάλματά του, ο νεκρός πατέρας και ο ήρωας-νονός, είχαν κακοποιήσει άλλοτε με έργα και λόγια το αδύναμο παιδί της τάξης, αυτόν που εξελίχθηκε στον σκο-

τεινό καθηγητή Σνέιπ. Αν οι δάσκαλοι αποφασίσουν να δουλέψουν (επιτέλους!..) με αναγνώσματα αγαπητά και οικεία στα παιδιά, αντί να τα σνομπάρουν, θα αξιοποιήσουν και τον «Χάρυ Πότερ» και τον «Πίσκο Τρώγλη» και πολλά άλλα, για να πετύχουν καλά αποτελέσματα στο θέμα του σχολικού εκφοβισμού.

Ωραίο δείγμα ελληνικής γραφής αποτελεί το βιβλίο για εφήβους της δοκιμασμένης Μαρούλας Κλιάφα «Αγρία Παιχνίδια» (Κέδρος, 2008). Σε μια εποχή που θα μπορούσε να θεωρηθεί χρόνος ανύποπτος, και με φόντο την υπεράνω πάσης υποψίας (άλλοτε...) ελληνική επαρχία, η Κλιάφα δείχνει διαισθητικότητα και οξύτητα στη σύλληψη, και αφηγηματική δεινότητα στην εξιστόρηση μιας αυτοκτονίας μαθητή, που συνδέεται με εκβιασμούς τους οποίους διευκολύνουν τα νέα τεχνολογικά μέσα που ανεξέλεγκτα έχουν στη διάθεσή τους τα σημερινά παιδιά. Φαίνεται και εδώ πόσο απαιτητική ελληνόγλωσση λογοτεχνία για παιδιά και εφήβους παράγεται στις μέρες μας και πόσα προβλήματα επισημαιοποιούνται εγκαίρως στις σελίδες της, χρόνια ολόκληρα πριν γίνουν τίτλοι εφημερίδων και ειδησεογραφικών δελτίων. Η τοπική κοινωνία ξέρεει αλλά σιωπά. Οι συγγραφείς γίνονται οι φωνές του αποσιωπημένου τραύματος. Μεγάλο ενδιαφέρον έχει η περιγραφή, στο βιβλίο της Κλιάφα, της ενδοσχολικής καθημερινότητας από την πλευρά των καθηγητών της Μέσης Εκπαίδευσης, που είτε αποτελούν μέρος του προβλήματος, είτε έρχονται σε σύγκρουση με τις κατεστημένες, συντηρητικές και ευθυνόφοβες νοοτροπίες, που κυριαρχούν στη σχολική κοινότητα.

Το ίδιο θέμα, την αυτοκτονία μιας έφηβης μαθήτριας που υπήρξε θύμα ύπουλου, «άπιου» εκφοβισμού πραγματεύεται το ιλιγγιώδες στην εξέλιξή του «Δεκατρία γιατί» της Τζέι Ασερ (Πατάκης, 2013): μετά την αυτοκτονία ο εφιάλτης της Χάνα Μπέικερ ξαναζωντανεύει με 13 κασέτες που εκείνη έχει φροντίσει να φτάσουν στα χέρια όσων ενέχονται, έμμεσα ή άμεσα, στον θάνατό της.

Εκτός από τις εκδόσεις του ΕΨΥΠΕ, πολύτιμες συμβουλές για γονείς, δασκάλους και παιδιά περιέχονται στο «Τα χέρια δεν είναι για να δέρνουμε» (Μεταίχιμο, 2006). Για πολύ μικρά παιδιά προσφέρονται τα «Ο Ορφείας και οι νταήδες με τα κίτρινα ποδήλατα» (2011) και «Ο νταής του σχολικού» (2010) από τις εκδόσεις Ψυχογιός.